

El català actual

Daniel Casals i Martorell

PID_00205277

Material docent de la UOC

Daniel Casals i Martorell

(Barcelona, 1969) Doctor en Filologia Catalana (UAB, 2006), llicenciat en Filologia Catalana (UB, 1997), en Lingüística (UB, 2001) i en Periodisme (UPF, 2003), i màster en Direcció i Organització d'Empreses (UPC, 1999). Actualment és professor titular del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona i investigador principal del Grup de Recerca en Història de la Llengua Catalana de l'Època Contemporània. Centra la seva investigació en la història externa de la llengua i en els models lingüístics dels mitjans de comunicació. És autor d'*El català en antena* (2003), *Ràdio en català* (2007), *En totes direccions (1971)*, *de Ràdio Barcelona* (2009) i, en col·laboració, *El català als mitjans de comunicació* (2010), i ha publicat diversos articles sobre aquestes matèries en revistes científiques.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats per la professora: Ona Domènech Bagaria (2013)

Primera edició: octubre 2013
© Daniel Casals i Martorell
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2013
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Eureka Media, SL
Dipòsit legal: B-18.125-2013

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Introducció

L'assignatura *El català actual* pretén proporcionar-vos una visió global, aprofundida i crítica de la situació actual de la llengua catalana, centrada fonamentalment en la configuració i difusió de la llengua estàndard. Els materials que llegireu a continuació us ofereixen una panoràmica d'alguns aspectes fonamentals d'aquest procés d'estandardització.

El primer mòdul, titulat “L'estàndard català i la seva extensió social durant el franquisme”, s'enceta amb una visió general del procés d'estandardització de la llengua catalana, i se situa, com a punt de partida, al començament del segle XX, moment en què Enric Prat de la Riba, com a president de la Diputació de Barcelona, impulsa l'estandardització del català. Després de fixar els trets més rellevants de la varietat estàndard, es repassen les diferents etapes d'aquest procés i es fa un èmfasi especial en la contribució dels mitjans de comunicació de massa en la consecució de l'estàndard català actual. A continuació s'aborda una etapa històrica en què aquest procés d'estandardització es va veure interromput traumàticament: el franquisme. Durant aquest període, la llengua catalana va ser apartada de tots els àmbits públics, inclosos l'administració, l'escola i els mitjans de comunicació. Però, malgrat aquest arraconament, la presència del català va anar augmentant progressivament, a la premsa i a la ràdio primer, i més endavant, també a la televisió. L'objectiu principal d'aquesta segona part del primer mòdul és, justament, l'exposició d'aquesta resistència de la llengua catalana a l'aïllament, centrada en els mitjans de comunicació.

A continuació, el segon mòdul, titulat “Els models lingüístics actuals”, pren com a punt de partida la recuperació del català per a l'àmbit públic que va tenir lloc al final de la dictadura franquista i ens permet conèixer la configuració, durant els més de trenta anys que han transcorregut des d'aleshores, dels models lingüístics actuals del català estàndard, posats en pràctica en el sistema d'ensenyament, en l'Administració pública i en els mitjans de comunicació, entre altres àmbits. La dimensió que han adquirit actualment els mitjans de comunicació, així com la limitació d'espai pròpia d'aquest tipus de materials docents, justifiquen que l'exposició se centri només en l'àmbit d'aquests mitjans. Així, en la primera part del mòdul s'ofereix una aproximació a la gènesi i a la construcció dels actuals models de llengua dels mitjans de comunicació, que inclou, per exemple, els debats més importants que es van generar al voltant del model lingüístic, com ara l'anomenada polèmica entre els partidaris del català *heavy* i del català *light*. I la segona part del mòdul tracta del paper dels mitjans, d'una banda, en la configuració d'un espai de comunicació en català comú a tot el territori catalanoparlant i, de l'altra, en l'educació i la co-

hesió social, per mitjà de la construcció de patrons de comportament sociolingüístic, que posen de manifest el paper dels *media* com a agents educadors i cohesionadors socials.

Objectius

Els objectius que s'han d'haver assolit després de treballar aquests materials didàctics es poden resumir de la manera següent:

1. Entendre el concepte de *varietat estàndard*, diferenciar-lo del concepte de *llengua normativa* i conèixer les diferents etapes del procés d'estandardització de la llengua catalana.
2. Saber identificar l'aportació dels mitjans de comunicació al procés d'estandardització del català.
3. Ser conscient de l'estroncament que va suposar el franquisme en la construcció de l'estàndard català.
4. Conèixer el marc legal repressiu que el franquisme va aprovar en contra de l'ús del català i fer-se una idea panoràmica de la situació del català a la premsa, la ràdio i la televisió durant aquest període històric.
5. Conèixer el cas dels radioteatres, que va fer possible la reintroducció del català durant el franquisme, veure l'evolució dels espais que tenien el català com a llengua vehicular i conèixer l'interès dels mitjans per divulgar la normativa de la llengua catalana.
6. Conèixer els episodis més rellevants de recuperació del català als mitjans de comunicació amb l'adveniment de la democràcia a Catalunya.
7. Entendre com s'han configurat els models de llengua estàndard actuals, i tenir una visió panoràmica i crítica dels principals models difosos pels mitjans de comunicació.
8. Conèixer els postulats dels partidaris del català *heavy* i els del català *light*, així com els principals llibres d'estil dels mitjans de comunicació que s'expressen en català, i veure com han evolucionat.
9. Entendre la importància de les unitats d'assessorament lingüístic d'empreses i institucions que tenen el català com a llengua vehicular com a garants de la qualitat lingüística de les seves comunicacions.
10. Analitzar com els mitjans de comunicació que s'expressen en llengua catalana han posat les bases per a un futur espai de comunicació en català i entendre com aquests mitjans representen el domini lingüístic català a la seva programació.

- 11.** Ser conscient del paper de tutela de la llengua i de la cultura catalanes exercit pels mitjans de comunicació públics de Catalunya i de com aquests mitjans tenen també un paper educador de l'audiència i cohesionador de la societat.

Continguts

Mòdul didàctic 1

L'estàndard català i la seva extensió social durant el franquisme

Daniel Casals i Martorell

1. L'estandardització del català
2. La presència del català durant el franquisme

Mòdul didàctic 2

Els models lingüístics actuals

Daniel Casals i Martorell

1. Els models de llengua actuals
2. El paper dels mitjans en la configuració d'un espai de comunicació en català, i en l'educació i la cohesió social

Bibliografia

Balsebre, A. (2001). *Historia de la radio en España* (2 vol.). Madrid: Cátedra ("Signo e Imagen", 66 i 68).

Bastardas, A. (1996). *Ecologia de les llengües*. Barcelona: Proa.

Benet, J. (1995). *L'intent franquista de genocidi cultural contra Catalunya*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat ("Biblioteca Abat Oliva", 150).

Casals, D. (2003). *El català en antena. 20 anys construïnt el model lingüístic de Catalunya Ràdio*. Benicarló: Onada Edicions.

Casals, D. (2007). *Ràdio en català. Contribució de Catalunya Ràdio a la creació d'un llenguatge radiofònic català per als informatius*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Casals, D.; Faura, N. (2010). *El català als mitjans de comunicació*. Barcelona: Editorial UOC.

Castelló, E.; López, B. (2007). *Identitat cultural i societat a les sèries de ficció catalanes: dels discursos a la recepció*. Tarragona: Estudis de Comunicació de la URV.

Ferrando, A.; Nicolás, M. (1993). *Panorama d'història de la llengua catalana*. València: Tàndem.

Fité, R. (1992). "Incidència dels mitjans de comunicació àudio-visuals en el procés d'estandardització. Relació entre els usos estàndard i la normativa vigent". *Actes del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana* (núm. IV, pàg. 571-577). Palma de Mallorca.

Franquet, R. (1999). *Història de la radiodifusió a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Gifreu, J. (2007). "20 anys de l'espai català de comunicació. Un objectiu encara possible?". *Documents* (núm. 8, pàg. 1-31).

Haugen, E. (1983). "The implementation of Corpus Planning". A: Cobarrubias i Fishman (eds.). *Progress in Language Planning. International Perspectives* (pàg. 269-290). Berlín / Nova York / Amsterdam: Mouton.

Institut d'Estudis Catalans (1990). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. I Fonètica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Lamuela, X. (1994). "L'estandardització de les llengües subordinades". *Estandardització i establiment de llengües* (pàg. 131-142). Barcelona: Edicions 62.

Marí, I. (1986). "Varietats i registres en la llengua dels mitjans de comunicació de masses". *Actes de les Segones Jornades sobre la Llengua Normativa* (pàg. 9-31).

Departament de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona, 16 i 17 de desembre de 1985. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Marí, I. (2007). "La consolidació d'un estàndard oral: límits i condicions". *Quaderns del CAC* (núm. 28, pàg. 31-37).

